

4. 5. 2011Více najdete na www.nkp.cz a www.klementinum.cz <Pro novináře>

Stoleté kořeny Ústavu pro jazyk český

Výstava probíhá pod záštitou předsedy Akademie věd České republiky,
prof. Ing. Jiřího Drahoše, DrSc., dr. h. c.

5. 5. - 30. 6. 2011

Výstavní chodba – Národní knihovna ČR

Výstava připomene historii významného lingvistického a bohemistického pracoviště a přiblíží jeho současnost. K vidění budou dobové dokumenty týkající se činnosti Kanceláře *Slovníku jazyka českého* a tvorby českých výkladových slovníků, mezi něž patří mj. doklady o cenzuře rukopisu *Příručního slovníku jazyka českého* v době 2. světové války.

Současná činnost Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., je prezentována především publikacemi, jež jsou výsledkem práce vědeckých a odborných pracovníků ústavu, ale také odkazy na internetové aplikace, které se v poslední době stávají moderním prostředkem jak pro samotnou lingvistickou práci, tak pro její prezentaci veřejnosti.

Doprovodný program výstavy

V rámci výstavy proběhnou v Zasedacím sále Národní knihovny prezentace některých oddělení Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

V úterý 17. května 2011 od 9 do 11 hodin mají zájemci možnost navštívit **prezentaci kabinetu studia jazyků AV ČR, v. v. i.**, na níž bude představen systém nabízených docházkových jazykových kurzů i elektronických modulů umožňujících dálkové studium. Příchozí se dozvědí o technologiích a produktech, jež jsou kabinetem využívány, i o vznikajícím Centru akademického psaní.

V úterý 14. června 2011 od 9 do 11 hodin proběhnou prezentace oddělení **jazykové kultury AV ČR, v. v. i.**, a oddělení **současné lexikologie a lexikografie ÚJČ AV ČR, v. v. i.**

Oddělení současné lexikologie a lexikografie (OSLL) seznámí návštěvníky Klementina s aktuálními úkoly lexikografů i s jejich plány do budoucna. Během posledních několika let je práce oddělení zastřešena výzkumným záměrem *Vytvoření databáze lexikální zásoby českého jazyka počátku 21. století (2005–2011)*. Představíme centrální úkol oddělení – budování lexikální databáze *Pralex*, která je koncipovaná jako široká materiálová příprava budoucího

slovníkového zpracování české slovní zásoby. Nebudou ovšem opomenuty úkoly další, jakými jsou budování lexikálních sbírek: *Neomat* (Neologický materiál) a *ODE* (Oborová databáze). Představíme internetový portál *Lexiko*, kde návštěvníci najdou mnoho zajímavých informací o novodobé české slovní zásobě, o lexikografii i o aktuální práci lexikografů.

Oddělení jazykové kultury představí ve své prezentaci návštěvníkům Klementina Internetovou jazykovou příručku jako jeden z významných projektů Ústavu pro jazyk český posledních let sloužící široké veřejnosti. Vysvětlíme, jak v příručce hledat a co vše je v ní možné nalézt. Návštěvníci budou mít možnost nahlédnout i do poradenské činnosti oddělení. Dozvědí se, jaké změny v českém jazyce za poslední roky proběhly nebo stále probíhají a s jakými dotazy se lidé na jazykovou poradnu často obracejí.

Historie Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

Rok 2011 je rokem stého výročí založení Kanceláře *Slovníku jazyka českého*, která byla později přeměněna na Ústav pro jazyk český. Zároveň je to také rok, v němž si připomínáme 120. výročí založení významné vědecké instituce, České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, která byla založena dne 18. května 1891 a která od roku 1918 nesla název Česká akademie věd a umění (ČAVU). Zakladatel a první předseda Akademie věd, architekt Josef Hlávka, akcentoval v rámci Akademie věd filologii, pro niž byla vyhrazena samostatná III. třída.

K jednomu ze základních úkolů ČAVU patřila – ve shodě se zaměřením obdobných institucí ve světě – příprava velkého výkladového slovníku národního jazyka. 27. října 1905 podal prof. František Pastrnek spolu s předním lexikografem Františkem Š. Kottem a prof. Josefem Zubatým návrh na zahájení přípravných prací na *Slovníku jazyka českého*. K posouzení návrhu byla vytvořena lexikografická a dialektologická komise při III. třídě ČAVU a té byl 6. února 1906 předložen podrobný nárys vypracování nového slovníku českého jazyka. Na základě rozhodnutí této komise bylo v květnu roku 1911 založeno nejstarší české akademické pracoviště – Kancelář *Slovníku jazyka českého*.

Lexikografická komise ČAVU na své 98. schůzi dne 30. června 1945 konstatovala, že „Kancelář Slovníku jazyka českého je typem ústavu, jaké zřizovati při Akademii pokládá se nyní za účelné“, a usnesla se, aby tato kancelář „ve vhodné dobu byla přeměněna v ústav“. Tento návrh byl schválen 25. července 1945 plénem III. třídy ČAVU a 6. února 1946 správní komisí, čímž došlo k přeměně Kanceláře *Slovníku jazyka českého* na Ústav pro jazyk český (ÚJČ). K jeho úkolům postupně přibýval výzkum českých nářečí, zpracování historie češtiny, o soustavné sledování proměn spisovného jazyka a péče o jeho kulturu.

Po vzniku Československé akademie věd v roce 1953 byl Ústav pro jazyk český začleněn do její struktury pod názvem Ústav pro jazyk český ČSAV a stal se jedním z jejích základních pracovišť. V roce 1952 byla založena pobočka ÚJČ v Brně, v níž se soustředila dialektologická badatelská činnost, a v roce 1965 došlo k organizační přeměně této pobočky na oddělení Ústavu pro jazyk český. Od roku 1990 je součástí Ústavu pro jazyk český etymologické oddělení, které vzniklo již v roce 1952 v tehdejší Slovanském ústavu ČSAV v Brně.

V roce 1992 se Ústav pro jazyk český stal pracovištěm Akademie věd České republiky, pod názvem Ústav pro jazyk český AV ČR. V roce 2005 byla s ústavem sloučena katedra jazyků AV ČR a v roce 2007 došlo ke změně právní formy Ústavu pro jazyk český AV ČR ze státní příspěvkové organizace na veřejnou výzkumnou instituci (v. v. i.).

Současnost Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., je akademickým pracovištěm, které se zabývá vědeckým výzkumem národního jazyka, jeho podob spisovných i nespisovných, a to z hlediska

synchronního i diachronního. V ústavu je rovněž zastoupena tematika jazykové kultury, obecné jazykovědy a výběrově i zkoumání slovanských a neslovanských jazyků v konfrontaci s češtinou.

Na základě obsáhlých materiálů vznikají v ústavu slovníky současné i staré češtiny, práce gramatické, dialektologické, etymologické a onomastické. Významnou součástí práce ústavu jsou i kritické edice písemných památek. V kontaktu s vývojem oboru ve světě se vědecká činnost ÚJČ zaměřuje též na oblast lingvistiky textu, řečové komunikace a řečového jednání (v rámci teorie dialogu, rétoriky apod.) a sociolingvistiky. Získané poznatky jsou aplikovány v obecné poradenské praxi, v konzultační činnosti pro veřejnost, ve školní a mimoškolní výchově v mateřském jazyce i v komerčních aplikacích. Výsledky práce ústavu jsou veřejnosti prezentovány jak tradičními publikačními formami, tak – a v poslední době zejména – i prostřednictvím moderních technologií na internetu.

O výstavě : **Stoleté kořeny Ústavu pro jazyk český**

Výstava probíhá pod záštitou předsedy Akademie věd České republiky,
prof. Ing. Jiřího Drahoše, DrSc., dr. h. c.

5. 5. - 30. 6. 2011

Výstavní chodba, přízemí, Národní knihovna ČR
Pondělí – sobota: 9 – 19 hodin
Vstupné: 5 Kč

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ
AKADEMIE VĚD ČR, v. v. i.

